

20384

# ЗАЙЧАРЪ

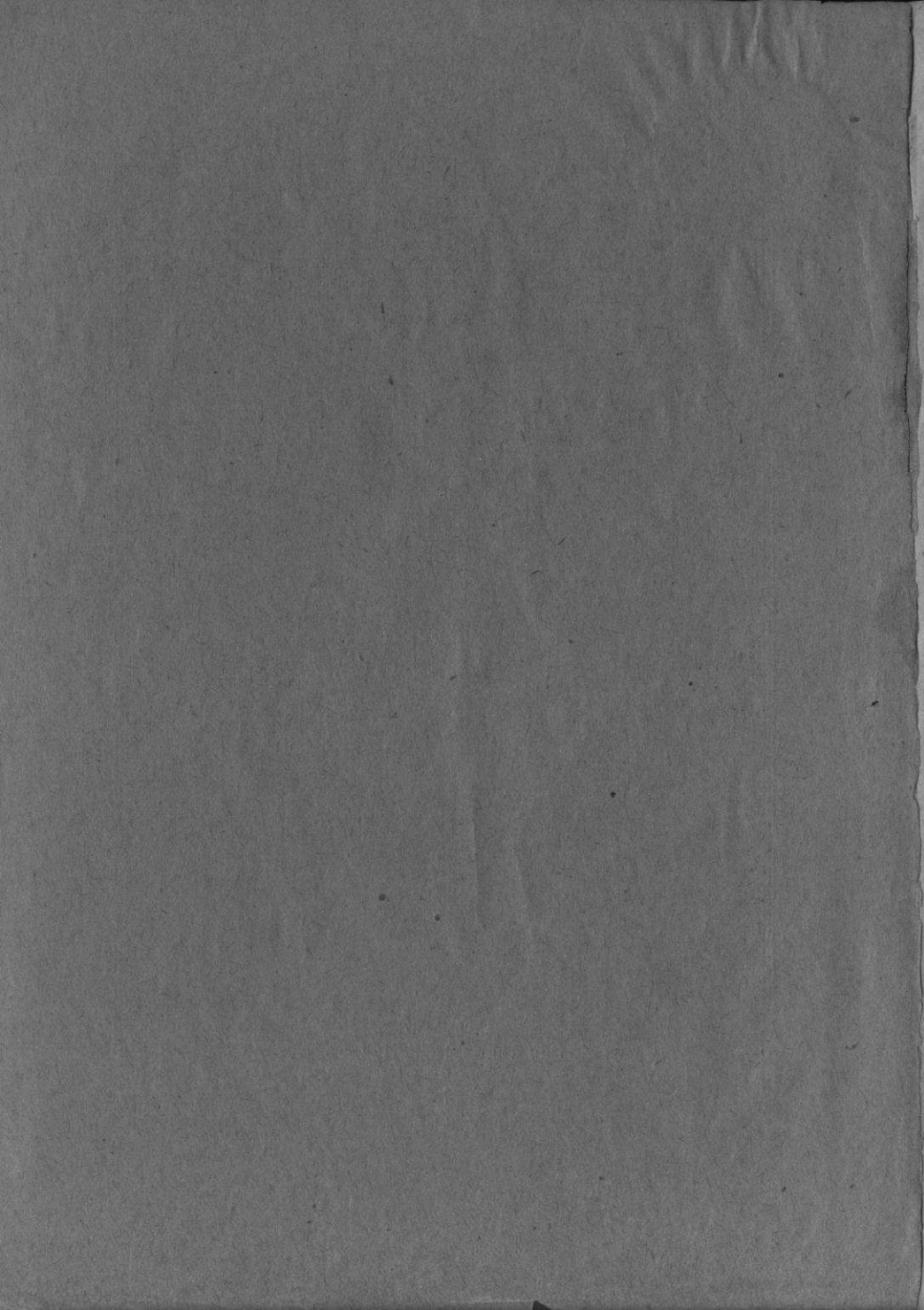
ИСТОРИЧЕСКИ БЪЛЪЖКИ



СТЪКМИЛЪ:  
К. ПЪРЛИЧЕВЪ.



СОФИЯ  
Печатница П. Глушковъ  
1916.



# ЗАЙЧАРЪ

ИСТОРИЧЕСКИ БЪЛЪЖКИ



СТЪКМИЛЪ:  
К. ПЪРЛИЧЕВЪ.



СОФИЯ  
Печатница П. Глушковъ  
1916.

~~285885~~

К 9569  
966

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА „КИРИЛ И МЕТОДИЙ“  
★ СОФИЯ ★

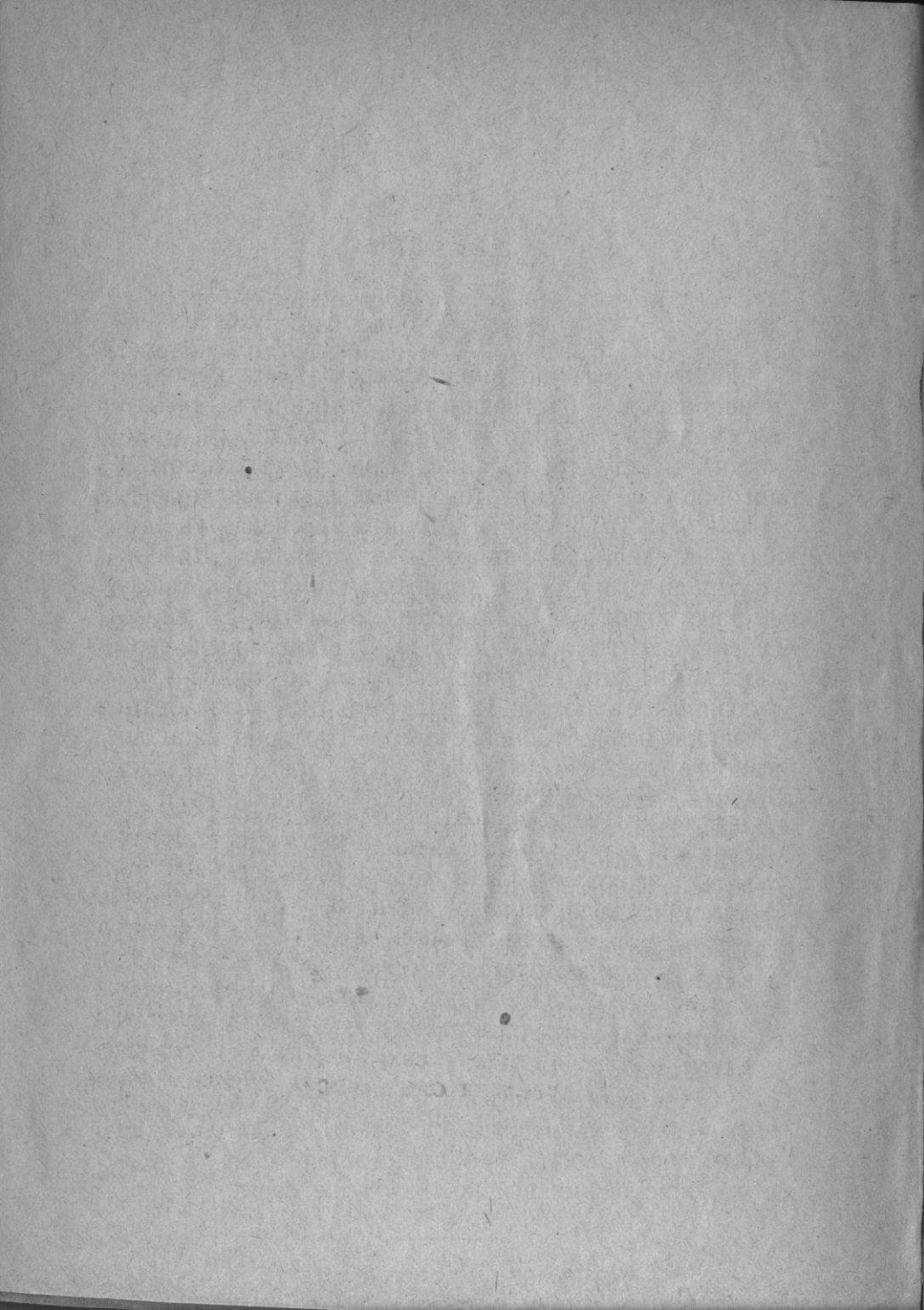
\*  
\* \*

Какви трагични дни прѣкараха двата едноплеменни народи—българскиятъ и сѣрбскиятъ—прѣзъ послѣднитѣ три години! На 1912 година бѣ подписанъ между държавнитѣ глави отъ двѣтѣ страни договоръ за братски отбранителенъ и нападателенъ съюзъ. На 1913 година демонътъ влѣзна въ душата на единия съюзникъ и му шепна: „Ей ти, не видишь ли? братъ ти спечели много отъ съюза и става по голѣмъ и по-силенъ отъ тебе. Ти си изгубенъ, ако го оставишь“. И Сѣрбия напусна своя съюзникъ, като си бѣше намѣрила други два—три съюзника, съ помощта на които отне отъ брата си почти всичко новоспечелено. България изпи до дъно горчивата чаша слѣдъ като изгуби и Добруджа. Българскиятъ народъ дочака черни и тѣжни дни, но той не загина, защото Богъ видѣ неправдата. Дойде Сараевското убийство, а слѣдъ него и всеобщата война. Сѣрбия на три пѣти бѣ газена отъ прѣдизвикания свой съсѣдъ. Но тя държеше още българска Македония, и дума не даваше за нея да се проговори.

Тогава чашата се прѣпълни. Въ два мѣсеца се извърши нѣщо, което не може да се опише въ двѣ години.

Сега Сѣрбия не ни дължи вече българска земя, български народъ. Но тя щѣше да си бжде днесъ пакъ Сѣрбия, ако ни върнѣше сама и докато бѣше време всичко, що бѣше наше.

---



## Зайчаръ.

Отъ прѣди двѣстѣ години населението на гр. Зайчаръ и околията му е било българско и, както рѣката Източна Морава поради своето българско население се е наричала Българска Морава, сжщо така и Източниятъ или иначе Велики Тимокъ се наричалъ Български Тимокъ, защото около него е живѣло българско население. За българската народностъ на населението въ Зайчаръ и Зайчарско отъ прѣди двѣ столѣтия говорятъ ученитѣ чужденци Marsigli и von Neüberg; за народността на населенията, които тия чужденци изучавали на врѣмето си, тѣ издали географически карти. Въ картата на von Neüberg, изработена на 1718 година, Западниятъ Тимокъ въ тая карта е означенъ Zepnoski Timok, а Източниятъ Тимокъ се казва Bulgarski Timok.

Старото българско население около областта на Тимокъ се е борило за българска свобода не еднѣжъ, не два пѣти и въ честитѣ въстания това население е пострадало много. Едни отъ тия стари българи около Тимокъ били избити и измрѣли прѣзъ врѣме на въстанията, а други се прѣселили отвъдъ Дунава, като на тѣхно мѣсто турцитѣ привлекли румъни. Но въ областта на Тимокъ идвали все нови и нови прѣселници изъ България и най-послѣ какво виждаме: въпрѣки всички неприятности и прѣслѣдания отъ турска страна слѣдъ

всѣко движение за свобода, въпрѣки насилственото посърбьяване на населението отъ мѣстнитѣ власти по послѣ, все пакъ около Тимокъ били запазени толкова села съ чисто българско население, щото да нѣма съмнѣние за народността на населението и въ цѣлата Тимошка областъ. Така напримеръ, споредъ извѣстиятъ ученъ Каницъ, запазени чисто български села сж останали: Бугаръ-Корито и Вратарница въ Княжевацко, Велики-Изворъ въ Зайчарско и Шарбановецъ и Милошнецъ въ Алексинацки окржгъ. Сжщото нѣщо потвърждава и сърбскиятъ ученъ Драг. Йовановић, който пише, че селата Велики-Изворъ, Вратарница, Загража и Гърляна запазили своя български езикъ, български обичаи и българската носия.

Извѣстиятъ Вукъ Караджичъ въ едно писмо отъ 10 я-рий 1827 г. пише: „На десноі страни Бугарског Томока...“, значи Тимокъ и за Караджича билъ „Бугарски“; и слѣдъ това той изрежда имената на 32 села около бугарски Тимокъ. На 4 септемврий сжщата година Караджичъ пише: „Гургусовачка и она села с десне стране Тимока Бугарскога имао је Карађорђије, али ће њи турци по свој прилици задржати, јер су она већ у Бугарској“. Както виждате, Караджичъ въ своитѣ писма често споменува Български Тимокъ. Сжшиятъ пише и на 12 ноемврий 1829 год. по случай Одринския миръ: „Истина да у трактату стоји цијели шест диштрикта, али опет ја мислим да се од Видинскога преко Бугарскога Тимока, а од Зворничкога преко Дрине ништа искати ни добити не може“. — Да! не може, но сърбската дипломация не е мислила като Караджича, и както прѣзъ 1913 година, Сърбия съ руска помощъ и братска изневѣра тури ржка на българска Македония, така и на 1833 г. Милошъ

пакъ съ руска помощъ и сърбски динари успѣлъ да добие Крайна съ Кладово, Църна рѣка съ Гургусовацъ, Баня и Свърлигъ, Алексинецъ съ Ржанъ и др. Но 30 години слѣдъ това нечестно присвоаване Д-ръ Мачай пише за населението въ Княже-вацико: „Често можеш и сада от гдекојег старца да чујеш: „кад су нас срби узели“, или „кад је Србија зивладала“. А това значи населението отъ ония български мѣста не считало себе си освобождено, а завладѣно отъ Сърбия.

И както отъ старо врѣме, така и въ най-нови дни безброй свидѣтелства потвърждаватъ българската народностъ на Зайчаръ и околността. Професоръ Иширковъ пжтувалъ въ долината на Тимокъ и познавалъ българци отъ Зайчаръ и Велики-Изворъ, които, като войници прѣзъ Балканската война, отлично изпълнявали телефонната служба между българскитѣ и сърбски военни части въ Македония. С. Ж. Дацовъ, родомъ отъ гр. Зайчаръ съобщава, че Зайчаръ и Пожаревацъ, както и селата Изворъ и Гърляна сж прѣселенци отъ Тетевенско и съставляватъ единъ и сжщи дѣлъ съ прѣселенцитѣ въ кулско, съ които и сега поддържатъ тѣсни роднински връзки. Другъ познавачъ на Зайчаръ и околността, С. Д. Гърлянски, твърди, че населението въ центъра на Тимошката долина, въ окръжния градъ Зайчаръ, е чисто българско население и само подъ натискътъ на официалнитѣ власти въ послѣднитѣ дѣсетилѣтия, особено слѣдъ Сливница, българскиятъ езикъ е билъ подложенъ на страшно прѣслѣждане. И наистина, въ Зайчаръ сърбитѣ бѣха настанили окръжно и околийско управление дивизионно войсково управление и епископско седалище, всички финансови и акцизни влас-

ти, и двѣ пълни гимназии. По тая причина създаде се едно поколение, което бѣ принудено да забрави своята рѣчь и да я замѣни съ чужда. Но ако това е така за по-интелигентнитѣ, затова пъкъ простолюдието, което бѣ по-далечъ отъ официалната сѣрбска властъ, си остана непожтнато въ това отношение. И до день днешенъ болшинството отъ народа запази своя майчинъ езикъ и продължава да си говори, както у дома, тѣй и на пазаря, на свадба, на кръшение или опѣло, все на своя роденъ български езикъ.

А щомъ като до сега прѣслѣдваниятъ български езикъ у Зайчарчени не бѣ изгубенъ, днесъ, когато Зайчаръ заедно съ по-близки и по-далечни нему градове сж честити да образуватъ часть отъ общото отечество България, и езикътъ и народността ще се развиватъ при такъва свобода, каквато заслужаватъ всички родни братя, които милѣятъ за нея и знаятъ да я оцѣняватъ.

---

\* \*  
\*

Ние българитѣ имаме недостатъци, за които даже и въ такъво врѣме като днешното, когато изпъкнаха на явѣ отличнитѣ боеви качества на въоръжения български народъ, все пакъ трѣбва да се натяква до тогава, до когато се изгледятъ толкова, че да не ни е срамъ, кога ни хвалятъ приятели отъ други народности. Ако днесъ, за щастие не е Паисиевото врѣме, когато българинътъ се срамувалъ да каже, че е българинъ, за съжаление и днесъ все още има българи, които не познаватъ родната си история, немарятъ за родната си рѣчь, не знаятъ до кждѣ е било, до кждѣ е сега и до кждѣ трѣбва да бжде българско. Кажете ми какъ да се заклеми единъ „интелигентенъ“ българинъ, дългогодишенъ учителъ и бивши училищенъ инспекторъ, който въ прѣдвечерието на войната твърдѣше, че гр. Дойранъ е населенъ съ всѣкакви други, но не и съ българи?

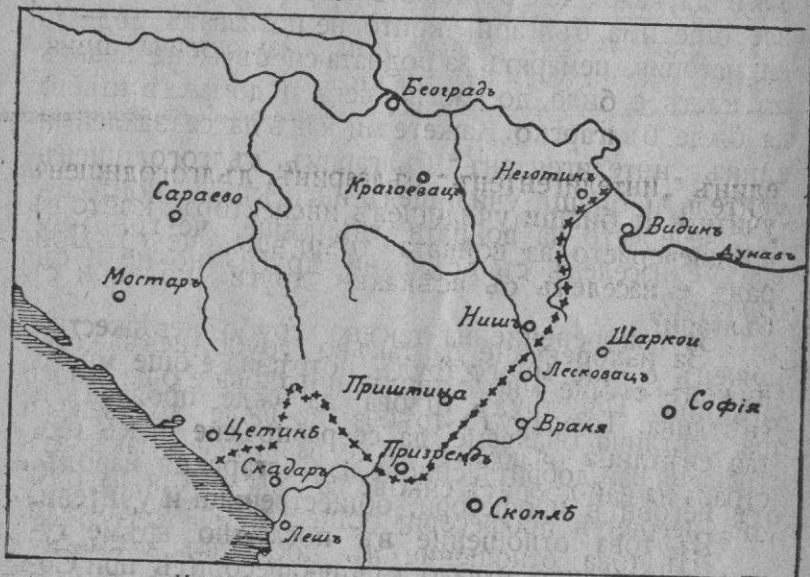
За изкоренение на такъво грубо невѣжество нуженъ е още много трудъ, потрѣбна е още много свѣтлина. Тоя трудъ трѣбва да бжде проявенъ и тая свѣтлина очакваме да се разпрѣсне пакъ отъ страна на най-добритѣ синове на българския народъ, отъ неговитѣ професори, общественици и учители.

Въ това отношение въ послѣдно врѣме турено е щастливо начало отъ професоритѣ при Софийския университетъ А Иширковъ и Йорданъ Ивановъ. Първиятъ отъ тѣхъ написа съчинение „Запад-

нитѣ краища на българската земя, а вториятъ „Българетѣ въ Македония“ — двѣ цѣлни съкровища за българщината изобщо.

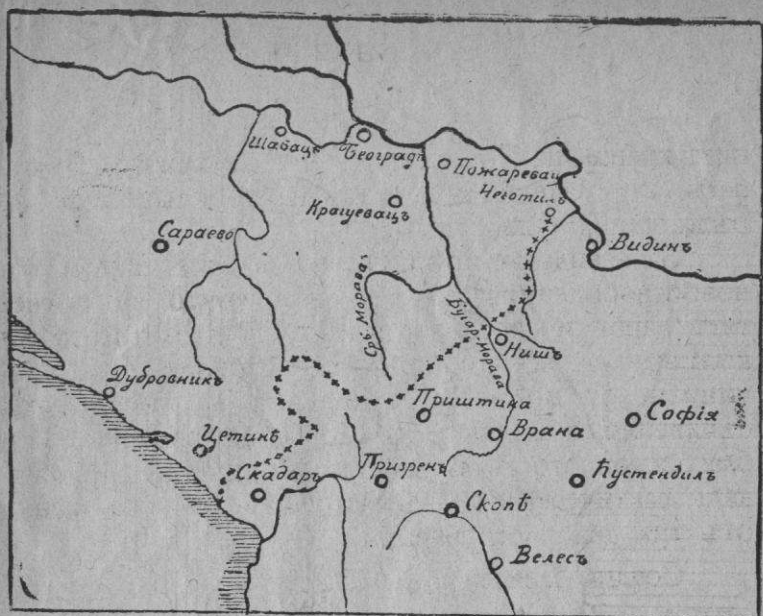
За назидание прѣди всичко на населението отъ новоосвободенитѣ земи, за ония, които ще посветятъ дарби и способности въ уредбата на тия родни кжтове и за всички, които по едни или други причини не сж могли да се наслаждатъ на споменатитѣ съчинения, а милѣятъ за своя родъ, почерпихъ съ благосклонното съгласие на любезнитѣ автори, всичката фактическа часть въ настоящата книжка главно отъ тия два чисти извори.

София, Декември 1915 г.

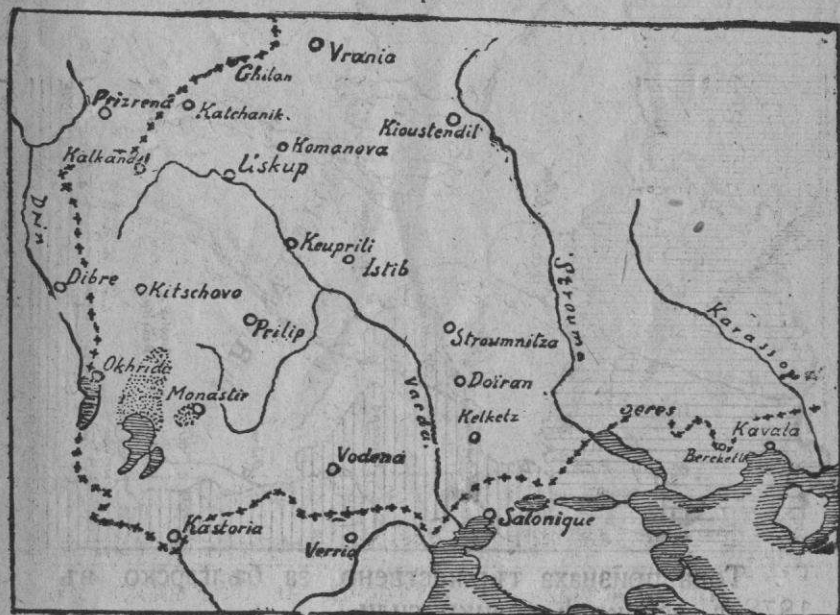


Изводъ отъ сръбската карта отъ 1853 г.

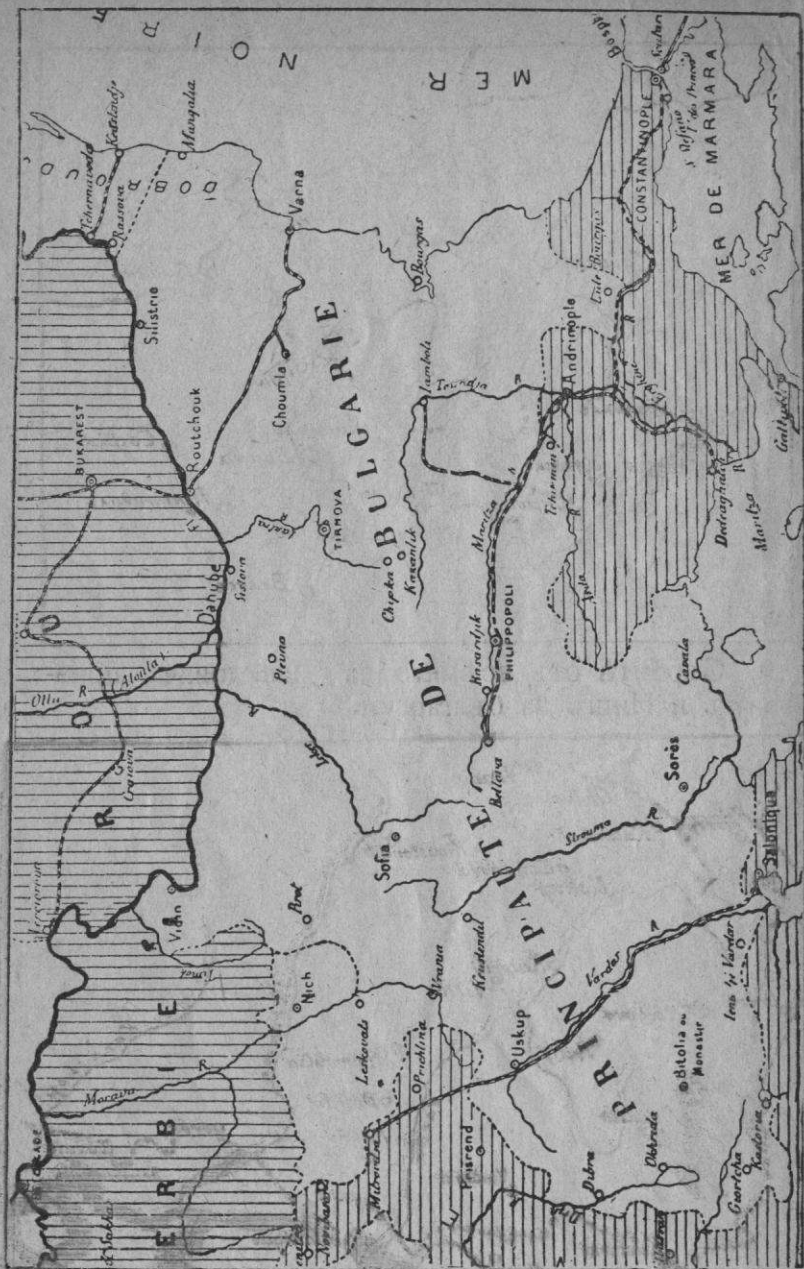
Ето що сж признавали за българско самитѣ сръбски учени въ 1853 година.



Сърбитъ отъ врѣмето на Давидовича признаватъ и Нишъ за български.

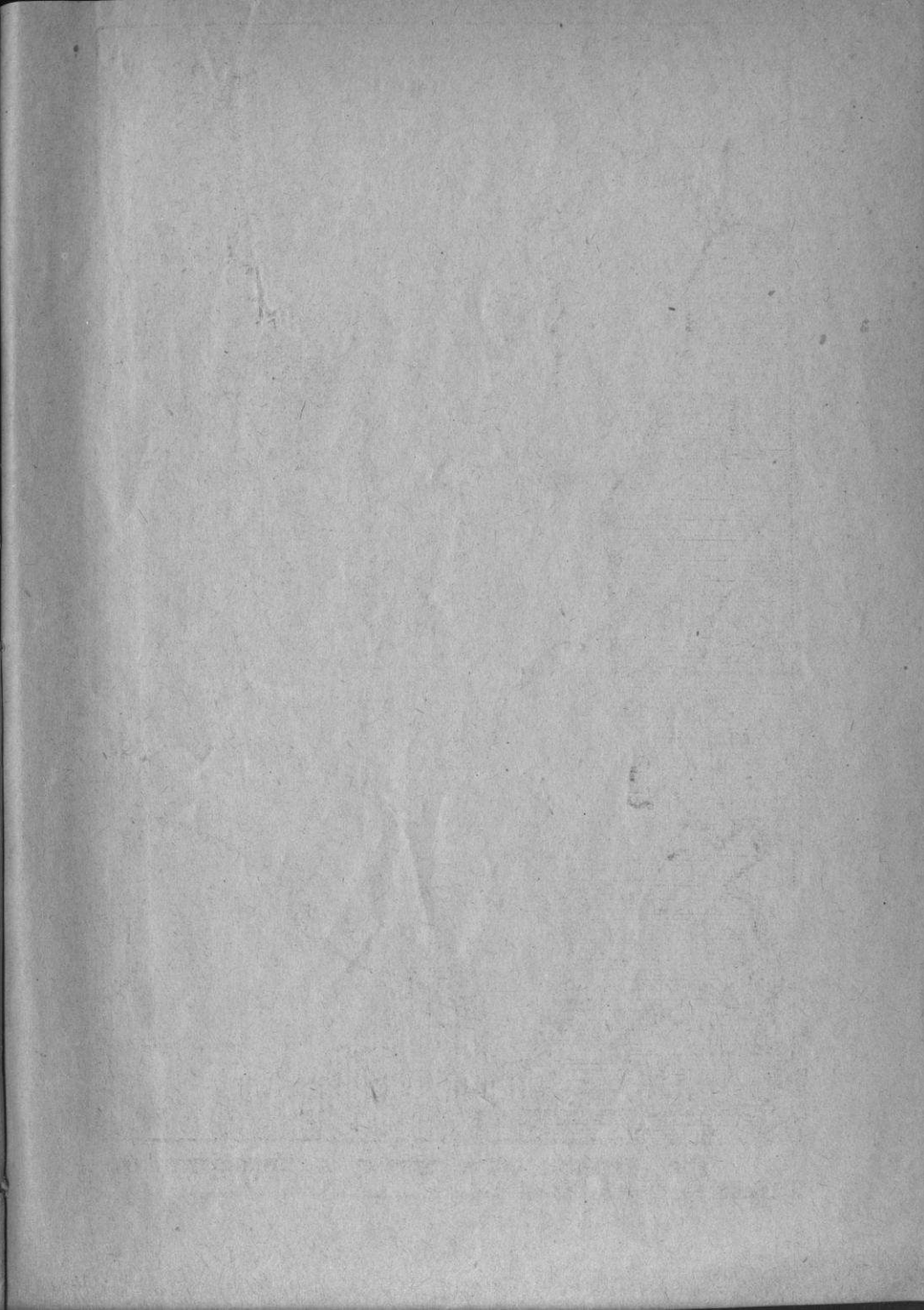


Ето која земя признаватъ за българска Лезанъ и други учени европейци.



Това признаха тържествено за българско въ  
1878 г. всичките велики сили.

Карта приложена при Санг-Стефанския договоръ, 1878г.



Цѣна 10 стотинки

0.40